HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

נתן ארבע לראשונה ואחת לשניה ידי שניה יצא ידי ראשונה לא יצא כולהו משעבדן לראשונה בעי רב אדא בר אהבה [א]היו בידו חמש סלעים ואמר שני ערכי עלי בבת אחת מהו כיון דבבת אחת נדר כי הדדי תפסן יהיב תרתי ופלגא להאי ותרתי ופלגא להאי או דלמא כולהו א] חזיא להאי וכולהו חזיא להאי תיקו: אין בערכין פחות מסלע ולא יתר כו': הא תו למה לי הא קמשמע לן פחות מסלע הוא דליכא הא יתר על סלע איכא יתר על חמשים הוא דליכא הא פחות מחמשים איכא וסתמא כרבנן: מתני' [ב]אין פתח בטועה פחות משבעה ולא יתר על י"ז: גמ' ת"ר טועה שאמרה [ג]יום אחד טמא ראיתי פתחה שבעה עשר שני ימים טמא ראיתי פתחה שבעה עשר [ד]שלשה ימים טמא ראיתי פתחה שבעה עשר ארבעה ימים טמא ראיתי פתחה ששה עשר חמשה ימים טמא ראיתי פתחה חמשה עשר ששה ימים טמא ראיתי פתחה ארבעה עשר שבעה ימים טמא ראיתי פתחה שלשה עשר שמונה ימים טמא ראיתי פתחה שנים עשר [ה]תשעה ימים טמא ראיתי פתחה אחד עשר עשרה ימים טמא ראיתי פתחה עשרה אחד עשר ב] פתחה תשעה שנים

רש"י

נתן ארבע לראשונה. שהעריכו הכהן על הראשונה תחילה לא יצא ידי ראשונה דבעי למיתב כל מה דבידיה כרבנן ואם חזר והעשיר נותן את כל הערך דנתינה קמייתא לאו כלום היא: **כולהו חזיא להאי כו'.** ועדיין אחד מן הערכין עליו: **הא יותר על סלע איכא.** אף על גב ג] דליכא חמשים סלע דאם היו בידו חמש סלעים נותן כולם דהיינו יותר על סלע ופחות מחמשים. וסתמא כרבנן דלר' מאיר ליכא השג יד שיהא יותר על סלע ופחות מחמשים במי שערכו חמשים ד] [אלא או חמשים] או סלע: **מתני' פתח.** תחילת נדות. שזה דין נדה דאורייתא ראתה היום מונה ששה והוא ראתה שנים מונה חמשה והן ואפילו ראתה כל שבעה ופסקה לערב טובלת ומשמשת ומיום שביעי ואילך הויין ימי זיבה אחד עשר יום שאם ראתה בהן יום אחד או שנים שומרת יום כנגד יום וטובלת ואם ראתה בהן ג' רצופין הויא זבה גמורה וטעונה ספירה ז' נקיים וקרבן ואם משכו ימי זובה חדש או שנה אינה חוזרת לתחילת נדות עד שתשב שבעה נקיים ישבה ז' נקיים וראתה הויא תחילת נדה ומונה ששה והוא וחוזרת לעניינה ככל המפורש ה] ואם לא ראתה באותן י"א יום ג' רצופין אינה זבה וכשתראה אחרי כן בין ראתה סמוך בין שהרחיקה ראייתה הויא תחילת ו] נדה ואפילו תראה שלשה רצופין אינה מונה אלא ארבעה והן שאין ימי זוב אלא באותן י"א יום שבין סוף ז] נדה זה לתחלת נדה הבאה וכן מפורש בהלכה אחרונה של מסכת נדה (דף עב.): **אין פתח בטועה פחות משבעה.** טועה שראתה היום ואינה יודעת אם בימי נדתה עומדת אם באותן אחד עשר יום של זיבה אין חוזרת לפתח נדותה בפחות מז' נקיים: **ולא יותר על י"ז.** נקיים כדמפרש בגמ': **גמ' תנו רבנן טועה שאמרה יום אחד טמא ראיתי.** היום ואינה יודעת אם בימי תחילת נדות הוא וצריכה למנות ששה והוא אם באותן אחד עשר ימי הזוב הוא ואינה צריכה לשמור אלא יום כנגד יום: **פתחה שבעה עשר.** שאם לא תראה עד לאחר י"ז לבד מיום זה אז חוזרת לפתח נדותה למנות ששה והוא דממה נפשך לאחר י"ז לבד מיום זה יצתה מספק של ימי הזוב דאם יום זה שראתה מתחילת ימי זיבה היה כיון שכלו י"א יום יצתה ימי ח] הזוב והרחיקה ראייתה שלא ראתה עד לאחר י"ז ותחילת נדה היא ואפילו אם תאמר שיום זה תחילת נדה ט] היא אעפ"כ יצתה ימי הזוב שהרי עברו ששה להשלמת ימי נדותה ואחד עשר שבין נדה לנדה הרי י"ז ולאחר י"ז כשראתה תחילת נדה היא אבל אם תראה ביום י"ז לא יצתה מן הספק אם יום נדה הוא או יום זיבה דיש לומר שמא יום זה שבאת לפנינו כשראתה ראשון לימי נדה היה ויום י"ז שראתה בו סוף אחד עשר יום שבין נדה לנדה הוא ואינה צריכה שימור י] או שמא יום ראשון שבאתה לפנינו מימי זיבה הוא וכשכלו י"א יום יצתה מימי הזוב ויום י"ז שראתה בו תחילת נדה הוא וצריכה למנות ששה והוא וכל שכן אם תראה קודם י"ז ובספיקה זו תעמוד לעולם עד שתשב י"ז נקיים וכל זמן שהיא בספיקה זו מקולקלת היא מאד שלעולם נחמיר עליה מספק שכשתראה יום אחד בתוך אלו יא] ימי שבעה עשר נאמר תחילת נדה יב] וצריכה ששה והוא וכשתראה שלשה רצופין נאמר ימי זוב הן וצריכה שבעה נקיים וקרבן מספק ואינו נאכל אבל לאחר י"ז אין להחמיר דודאי תחילת נדה ואם תראה שלשה רצופין תמנה ארבעה והן ולבסוף שבעה אם תראה תשמור יום כנגד יום יג] ויום יד] שלשה תהא זבה: **שני ימים טמא ראיתי פתחה י"ז.** לבד משני ימים הללו שאם לא תראה טו] עד לאחר י"ז תחילת נדה היא ממה נפשך אם שני ימים הללו מימי הזוב הרי כלו להם ימי הזוב לתשעה ימים אחר השנים וכשהרחיקה וראתה לסוף י"ז תחילת נדה ואם תחילת נדה טז] היא הרי כלו להם ימי נדות וזוב לסוף ששה עשר אחר יז] השנים שימי נדות וזוב אינן אלא י"ח וזו שלא ראתה עד לאחר י"ז שהוא יום עשרים לתחילת ראיית הספק יח] נדה היא אבל אם תראה ביום י"ז וכל שכן קודם לכן לא יצתה מן הספק דשמא אלו שני ימים תחילת נדה היו ולסוף ששה עשר אחר השנים כלו ימי נדות וזוב וזו שראתה ביום י"ז תחילת נדה היא או שמא יט] אחד משני הימים סוף י"א של זיבה היה והשני תחילת נדה ולא כלו ימי נדות וזיבות עד לאחר י"ז וזו שראתה ביום י"ז סוף זיבה היא והרי היא בספק וכל שכן אם תראה קודם כגון אם תראה ביום י"ג וי"ד עומדת בספק כ] דשמא ב' ימים הללו שבאתה לפנינו סוף ימי זוב היו וזו שלא ראתה שוב עד יום י"ג תחילת נדה היא או שמא שני הימים תחילת נדה היו ויום י"ג זה שמיני של ימי הזוב הוא ותשמור יום כנגד יום וכן בספק זה היא לעולם עד שתשב י"ז נקיים: **שלשה ימים טמא ראיתי פתחה י"ז.** כמו שפירשתי אבל קודם לכן כגון י"ז עצמו עומדת בספק וי"ל שמא שני ימים מהשלשה היו סוף זיבה והשלישי תחילת נדה ויום י"ז זה סוף זיבה הוא או שמא כולן השלשה תחילת נדה היו ולסוף ט"ו לבד מהשלשה כלו ימי נדות וזוב ויום י"ז זה תחילת נדה הוא אבל ליום י"ח יצתה מן הספק ממה נפשך: **ארבעה ימים וכו' פתחה ששה עשר.** שאם לא תראה עד לאחר ששה עשר לבד מהנך יצתה מן הספק ממה נפשך אם תחלת נדה היו הרי כלו ימי נדות וזוב לסוף י"ד אחר ד' הללו ואם ימי זוב היו כל שכן שכלו קודם ששה עשר ועכשיו תחילת נדה היא וא"ת שנים מהן היו סוף זיבה והשנים תחלת נדה אעפ"כ לסוף ששה עשר כלו ימי נדות וזוב והא ליכא למימר שמא השלשה סוף זיבה היו והרביעי תחילת נדה ולא כלו עד סוף י"ז דאם השלשה היו סוף זיבה כשראתה בד' אינה תחילת נדה דכיון שראתה ג' רצופין בימי זיבה זבה היא ולא תצא לעולם מידי זיבה להיות תחילת נדה עד שתשב שבעה נקיים כדכתיב (ויקרא טו) ואם טהרה מזובה וספרה וגו' ולאחר שישבה שבעה נקיים חוזרת לתחילת נדותה אבל אם תראה קודם לכן אפילו ביום ששה עשר איכא לספוקה בסוף זיבה ותחילת נדה דשמא שנים מהארבעה היו סוף זיבה והשנים תחילת נדה ויום ששה עשר סוף זיבה או שמא כא] הארבעה היו תחילת נדה או סוף זיבה וכבר יצתה מימי נדות וזוב: **ה' ימים טמא ראיתי פתחה ט"ו.** ממה נפשך לאחר ט"ו תחילת נדה היא אם תראה אבל יום ט"ו עצמו אם תראה בו הויא ספק דשמא שנים מהחמשה היו סוף זיבה והשלשה ימי נדות ועדיין יום ט"ו זה סוף ימי הזוב הוא. וכן כולה ברייתא מספקינן כב] לה שנים הראשונים בסוף זיבה והאחרונים מן הנדות אבל טפי מהכי ליכא לספוקי דאי אמרת ג' מהן סוף זיבה תו לא הוו אחריני ימי נדות כל זמן שלא ישבה ז' נקיים והשתא כי חזיא לאחר שישבה את ז' הימים הנקיים תחילת נדה היא:

שנים

תוספות

כיון דבבת אחת נדר כי הדדי תפסן. והלכך כשבא כהן להעריכו יש לומר שיתן תרתי ופלגא להאי וכן לאידך או דלמא כולהו חזו כג] ואין לו לכהן לומר רק שיפרע כל הה' סלעים לאחת דלאחת נשתעבדו ולא לשנים ואי יהיב תרי ופלגא להאי ותרי ופלגא להאי לא יצא ידי שתיהם שהרי הדין שיתנם לאחת לבד הלכך בעידנא דיהיב הה' לתרווייהו כד] כולהו משועבדים לאחת והוי כמו נתן ד' לראשון וצ"ל דמיירי שמעריכו על שתיהן ביחד דאי בזה אחר זה לא גרע מנתן לשניה וחזר ונתן על ראשון דהא ודאי בעלי חובין שוים כה] וגם מה שגבה לא גרע מאילו היה מאוחר:

פתחה י"ז. פירוש י"ז טהורים ואם תראה בי"ח נדה ודאי אבל אם תראה בי"ז שמא ראיית זבה היא דביום שראתה היתה תחילת נדה ויום י"ז הוא יום אחרון של י"א יום של זיבה:

שלשה ימים טמאים. שמא ב' ימים ראשונים מי"א יום ויום ג' ראשון לנדה הלכך צריכה י"ז ד' ימים פתחה ט"ז ממ"נ דאם נאמר דג' ימים קמאי כו] מי"א וז' אם כן משעברו עליה שבעה ימי ספירתה באה לפתח נדותה דליכא למימר דיום אחרון של הד' ימים התחיל נדותה דזה אי אפשר דכיון כז] שהיא זבה גדולה לעולם לא תהיה נדה עד אחר ספירת ז' ימים ימי טוהר דזיבה הלכך ליכא להבחין פתח נדותה כי אם לומר דשמא שנים קמאי מימי זיבה ולא התחיל נדותה עד יום שלישי ועברו עליה שני ימים מנדותה וכשימלאו לה חמשה ימים להשלים נדותה ועוד י"א דהיינו ט"ז ימים תמלא פתח נדותה:

ולא

רבינו גרשום

ידי ראשונה **לא יצא.** דכולהו הוו משעבדי לראשונה ידי שניה יצא דתו לא הוה איתליה]: **או דלמא כולהו חזיא להאי.** ערך: וכולהו **חזיא להאי.** ערך ולא יצא ידי שניהם: [**הא יותר על סלע איכא ופחות מחמשים איכא.** כלומר דיהב מאי דאית ליה והא סתמא הוא כרבנן דאמרי נותן את כולם: **אין פתח בטועה פחות מז' ולא יותר על י"ז.** כלומר אשה שראתה דם וטועה היא שאינה יודעת אם בתוך ז' מימי נדתה היא אם בתוך י"א יום מימי זיבתה היא. שי"א ימים הן בין נדה לנדה שבהן תהא שומרת יום כנגד יום או זבה גמורה כשהיא רואה בהן ג' ימים רצופין הויא זבה גמורה וצריכה ז' נקיים וקרבן אבל לא תראה בהן אלא יום אחד תשמור אחריו יום נקי כנגדו וטובלת לערב ותטהר ואפילו ראתה שני ימים אע"ג דהויא זבה קטנה תשמור אחריהן יום ג' ותטבול לערב השלישי אבל אשה נדה ודאי הותרה אחר שבעה שאם ראתה דם ביום ראשון מונה ששה והוא וכן אם ראתה ב' ימים מונה חמשה והם וכן אפילו ראתה ששה מונה אחד והם וטהורה. ומשמיני ועד י"ח הם י"א יום לתורת זיבה כמו שפירשנו. מי"ח ואילך שוב פסקו ימי זיבה וחוזרין ימי נדה. אבל אם לא ראתה אלא ג' ימים בסוף אחד עשר סופרת אחריהן ז' נקיים אפילו חוץ לי"א יום מי"ח ואילך. אבל כשהיא טועה וראתה ואינה יודעת אם היא בתוך ימי נדתה או בתוך ימי זיבתה לעולם לא תצא מספיקה שתחזור לפתח נדתה ודאי עד שתפסוק ז' נקיים וזהו שיעור הפחות שיש לה וכן לא תמשוך ספיקתה יותר מי"ז יום שלאחר שתפסוק י"ז ימים נקיים תחזור להיתירה הראשון לפתח נדה ודאי ומפרש כיצד **טועה שאמרה יום אחד טמא ראיתי** ואינה יודעת אם בימי נדתה היא אם בימי זיבתה] **פתחה** י"ז. כלומר לא תחזור לפתח נדתה ודאי עד שתפסוק י"ז ימים נקיים. ולכך צריכה י"ז דאזלינן בכל האי ברייתא לחומרא [ולא לקולא] דאמרינן דלמא ההוא יום טמא הוי תחלת נדתה ומונה אחריו ששה ימים וי"א יום שלמים של ימי זיבה היינו י"ז יום ואח"כ תחזור לפתח נדתה ודאי ואי אמרת דלמא ההוא יום טמא הוה סוף זיבתה לא היתה צריכה לפסוק אלא ז' נקיים בלבד כדין זבה ולא יותר והיינו קולא ואי אמרת ההוא יום תחילת זיבה הוה לא היתה צריכה לפסוק אלא יום אחד בלבד והיינו טפי קולא הילכך מספקינן בתחילת נדה ויהבינן לה טפי [שיעורא] לחומרא: **שני ימים טמא ראיתי פתחה** י"ז. דאמרינן דלמא קמא הוה [סוף] י"א של זיבה ואידך תחלת נדה וצריכה לפסוק ששה של נדה וי"א של זיבה היינו י"ז ואי אמרת איפכא לא הוה צריכה לשמור אלא יום אחד והוי קולא: [**שלשה ימים טמא ראיתי פתחה** י"ז. דאמרינן דלמא תרי הוו דסוף י"א של ימי זיבה ושלישי דתחלת נדה וצריכה ששה וי"א כדאמרן ואי אמרת איפכא הוי קולא: **ארבעה ימים טמא ראיתי פתחה** ט"ז. דאמרינן תרי קמאי דסוף ימי זיבה ותרי בתראי דתחלת נדה ופשו ה' ימים דנדה וי"א הרי ט"ז ואי איפכא הוי קולא: **ה' ימים טמא ראיתי פתחה** ט"ו. דאמרינן תרי קמאי דסוף זיבה ותלת דתחלת ימי נדה פשו ד' דנדה וי"א דזיבה היינו פתחה ט"ו] וכן לכולהו אמרינן דלמא תרי קמאי דסוף ימי זיבה דהויא שומרת יום כנגד יום ואידך דתחלת ימי נדה ומאי דפשו להו מימי טהרה של ימי נדה קא חשיב בהדי י"א דזיבה ולפום כן הוי פתחה: [**ט' ימים טמא ראיתי פתחה י"א.** דכי חשבת תרי קמאי דסוף זיבה וז' דנדה לא פשו אלא י"א דימי זיבה]: **י' ימים טמא ראיתי פתחה עשרה.** ב' דסוף זיבה וז' דנדה ואחד דתחלת [ימי] זיבה פשו להו י' מימי זיבה. ואף על גב דהשתא הוו שלשה ימים דזיבה תרי קודם נדה וחד לאחר נדה לא מיצטרפי למיהוי זבה גמורה שתהא קרבנה נאכל עד שתהא שלשה ימים זבה רצופין או קודם ימי נדה או שלשה ימים אחר ימי נדה דלא מיצטרפי הני ימי זיבה י"א קמאי לאידך י"א ימי זיבה לישווייה זבה גמורה: וכן י"א [ימים] **טמא ראיתי פתחה תשעה.** חשוב ב' קמאי דסוף זיבה ושבעה דנדה ותרי דתחלת זיבה היינו י"א ימים טמא ראיתי ולא מיצטרפי הני דסוף זיבה להני דתחלת זיבה למיהוי זבה גמורה. פתחה תשעה דהכי פשו מימי זיבה:

עין משפט נר מצוה

ג א מיי' פ"ג מהלכות ערכין הלכה יב:

ד ב מיי' פ"ח מהלכות איסורי ביאה הל' כג:

ה ג מיי' שם הלכה יז:

ו ד מיי' שם הלכה יח:

ז ה מיי' שם הלכה יט:

◆

שינויי נוסחאות

א] כולהו חזו להאי וכולהו חזו להאי (ש"מ), ב] אחד עשר טמא ראיתי פתחה תשעה (ש"מ), ג] תא"ג דליכא חמשים סלע לא בא לאם (תיבת דליכא נמחק) (ש"מ), ד] חמשים אלא או חמשים או (ש"מ), ה] המפורש למעלה ואם (ש"מ), ו] סוף נדות ואפילו אם (ש"מ), ז] סוף נדות זה לתחילת נדות הבאה (ש"מ), ח] בפ"ק, מימי, ט] תחלת נדה היה אף על פי כן יצאתה מימי הזוב לסוף יום י"ז לבד מיום זה שהרי עברו (ש"מ), י] שימור ד"א בעי שימור כדאמרינן בשמעתא אחרונה דמסכת נדה (ש"מ), יא] אלו שבעה עשר ימים (ש"מ), יב] נדה הוא וצריכה (ש"מ), יג] י"א ואם תראה שלשה. יעב"ץ, יד] ויום שלישי תהא (ש"מ), טו] עוד עד לאחר (ש"מ), טז] נדה היו הרי. (תיבת נמחק) (ש"מ), יז] עשר אחר אלו (ש"מ), יח] הספק תחלת נדה (ש"מ), יט] הראשון משני [תיבת אחד נמחק] (ש"מ), כ] בספק דיש לומר שמא כל הארבעה (ש"מ), כא] מספקינן שמא שנים [תיבת לה נמחק] (ש"מ), כב] חזוי להאי (צ"ק), כג] וכולהו משועבדים לאחד הוי כו' (צ"ק), כד] שוים וגבה מה שגבה ולא גרע כו' (צ"ק), כה] וצ"ל מי"א יום א"כ כו' (צ"ק), כו] דכיון דהיתה זבה גדולה (ש"מ).

◆

שיטה מקובצת

בבת אחת. תימה דאף בזה אחר זה כיון שהעריכו הכהן בבת אחת מצי למבעי ומצינו למימר דאם לא אמר בבת אחת הכהן אסור להעריכו בבת אחת. הר"י ז"ל בגליון: ברבנן. ואע"ג דתנא רישא בלשון חכמים לא הויא סתמא וכה"ג איתא בנדה בפרק בא סימן (מח.) דרבי מאיר אומר [לא] חולצת ולא מתייבמת וחכמים אומרים או חולצת או מתייבמת וסתים בתר הכי מפני שאמרו ופריך בגמרא (שם מט.) הא תו למה לי משום דבעי למסתם כרבנן אלמא מילתא דחכמים לא חשיב סתמא וא"ת ואמאי צריך למסתם כרבנן פשיטא דיחיד ורבים הלכה כרבים ויש לומר דסלקא דעתך דמסתבר טעמא דרבי מאיר עכ"ל הרא"ש ז"ל: שמונה ימים טמא ראיתי. מכאן יש להוכיח אשה שראתה ג' ימים בימי זיבה כגון בי"א יום שנעשית נדה לנדה לא תחזור לפתח נדתה עד אחר ז' נקיים דאל"כ אמאי פתחה ט' ימים הא ליכא לה דשמא כשאמרה ח' ימים טמא ראיתי איכא למיחש שמא הז' ימים של ראייתה היו בימי זיבה והשמיני בימי (זיבה והשמיני בימי) נדה והויא להו ז' הראשונים שלא ראתה ימי נדה שאינה רואה בהם דאין עולין לספירת זיבה ותצטרך לספור ז' ימים אחרים נקיים מלבד אותן ז' ימים הראשונים והוו להו י"ג ואח"כ תחזור לפתח נדתה אלא ש"מ דלא תחזור לפתח נדתה אלא עד שתספור ז' נקיים אחר שהיא זבה גדולה ודלא כפרש"י דפרק בא סימן וכן יש להוכיח מכולן משמנה ולמטה ומיהו י"ל דהך ברייתא סבירא לה דימי נדה שאינה רואה בהן עולין לה לספירת זיבתה א) אבל בשמעתין דטועה בפרק בא סימן יש הוכחות הרבה דלא כפרש"י. תוס':

א) אינו מובן לכאורה דנהי דעולין וטהורה לאחר י"ב מ"מ עדיין טועה היא ולכשתחזור ותראה תהיה בספק כמקודם וצ"ע.